

Horgászfíú

Honnan is kotorhattuk össze a mi fiunkat?

Sohasem szerettem halászni (nem leltem örömöm a pallócska vég nélküli bámulásában), a feleségem még kevésbé, hanem a fiunk... Kétéves volt, amikor Félixfürdőn megpillantotta a tóban az aranyhalat.

— Anyuta, anyuta, Zsolt halászt! — kiáltotta nagy fennszóval, s mire föl-fogott volna, mit is akar, usgyé, bele a vízbe. Amúgy cipősen, ruhásan.

Nagyot nevettem, hanem a feleségem kétségbeesetten kiáltozta utána, hogy összesározza mindenét, de halat pusztá kézzel úgysem fog. Zsolt azonban nem sokat törődött az anyai intelmekkel, rá-rávetette magát a közelében elhúzó pikkelyes népség valószínűtlenül villanó, rózsaszín rajára, megkavarta az iszapot, szétzilálta a moszatot, fölborította a tavirózsák lapos leveleinek nyugodalmas terpedését, nadrágja, ingje csupa csata lett, szőszke haja lucsoktól csimbókodzott, de váratlanul abbahagyta a csetepatét, s szurtos képén hatalmas derű ömlött el.

— Fogtam egy halat!

Derékig állt a tóban, a meleg, iszapos víz fortyogott, buborékolat körülötte, ő pedig büszkén mutatta föl zsákmányát: cseresznyeszínű valami ficánkolt parányi öklében.

Addigra jókora közönség gyűlt köréje, kiadósan megtapsolták, dicsérték, ő pedig diadalmasan caplatott ki a vízből, mit sem törődött azzal, hogy cuppog a cipőjében a latyak, hogy iszap szívárog alá fehér ingén, s anyukája nem tudja, sirjon-e vagy nevesse a fia láttán; csak kacagott, magyarázott győztesen, és sáros-peckesen vonult végig a parton. Időnként úgy tekintett a tóra, mintha csak egy mozdulatába kerülne, hogy az egész halnépséget kifogja belőle.

A feleségem kimosta ruhácskáját, megszáritotta a cipőjét, s azt hittük, másnapra az uraság mindent elfelejt. De alighogy leszálltunk a váradi buszról Félixen, Zsolt különös módon kezdett viselkedni. Máskor ugrált, visítózott örömeiben, ha a strand bejáratát meglátta, most azonban jobbra-balra nézelődött, majd kiszemelt magának egy irányt, s arra húzott bennünket.

— A halathoz, a tóhoz! — kiáltgatta kitaratóan.

— Jól tájékozódik a pasas — néztem rá elismerően, de semmi kedvem nem volt órákat tölteni a pállott szagú pocsolya mellett. A bejárat felé húztam ökelmét, mire lón ott nagy sirás, toporzékolás. Végül is Zita megnyugtatta, fürdés után a halakhoz megyünk.

Este volt már, amikor kijöttünk a strand kapuján, de fiunk nem feledkezett meg ígéretünkről, s a tavak felé iramodott. Nosza anyuka is utána, keményen fogta a kezét, a koma nem ugorhatott a tóba, csak a partjáról nyúlkaált bele, markolgatta a semmit.

— Nem mindig papsajt! — nevettem rajta, de a kisöreg nem csüggedt el, fürdés után napról napra odacsalt bennünket.

Aztán hazajöttünk Kolozsvárra. Mikor a busz a Szamos fölött áthajtott, Zsolt lenézett a vízre:

— Ott vannat a halat.

Még aznap megkezdte a könnyörgését, menjünk ki a folyó partjára, másnap pedig elérte célját. Alig bírtuk levetkőztetni, máris szaladt be a vízbe. De néhány lépés után fölsikoltott, s rémülten, csalódottan meredt a folyóra.

— Hideg, hideg! — bömbölte, s kapkodta a lábát, mintha parázsra lépett volna.

Nyúltunk el a nevetéstől.

— Félixen volt először vízben — magyarázta nevetve Zita a közelünkben napozóknak —, s azt hitte, a Szamosban is hévíz folyik.

Ha a vízben csalódott is, a partról nem akart eljönni. Sétálni kezdtünk a folyó mentén, s az Anya-gát tájékán a fiú megpillantott egy halászt. Ujjongva szaladt oda, s lehorgonyzott a hallgatag bácsi mellett. A halász már fogott néhányat, és zsákmányát cövekhez kötött nylonzacskóban a vízbe lógatta. Zsolt igézetten bámulta a fogságba esett pikkelyes társaságot, s látszott rajta, nagy önuralmába kerül, hogy ne nyúljon a zacskóba. Engem azonban váltig faggatott, mi lehet a halász bácsi horgán, hogyan akadnak fönn rajta a halak, s vajon nem rágják-e ki a zsákot, hogy visszaszökjenek a folyóba?

Hát még amikor a halász kifogott egy vergődő apróságot! Zsolt nagy tisztelettel meredt az öregre, majd a pöttömnyi fickándozóra, mikor azonban a horgász letépte a horogról, s váratlan mozdulattal visszadobta a vízbe, nagyot sikoltott.

— Miért nem adta nekem?

Keservesen zokogott, mind magyarázhattuk, hogy a picurka kárásznak még nőnie kell. Csupán akkor vigasztalódott meg, amikor a halász megígérte, hogy a legközelebbi kishalat neki adja.

Vártunk hát. A horgász azonban előbb nagy halat fogott — azt nem adhatta nekünk —, majd órákon át semmit. Untam már nagyon az egészet, kérleltem Zsoltot, menjünk haza, de ő türelmesen várt, reménykedett, nem szűnt meg a pallókat lesni.

Ráment az egész délutánom.

Estefelé azonban Zsolt diadalmasan szorongatott a markában egy halparányt, hazafelé menet megmutatta a környék minden gyerkőcének, szó köztünk maradjon, azt bizonygatta, hogy a halat ő fogta, s amikor megkérdezték, hogyan, habozás nélkül mutatta föl a pracliját.

— Ezzel né!

Hosszú, meleg volt az ősز abban az esztendőben, derűs napok jutnak eszembe, a parton állingáló, üldögélő, hallgatag halászok, a csöppség futkorászása, csevegeése, kérlelése, szóljak a halász bácsinak, adjon neki kishalat, leirhatatlan öröme, ha már neki is volt „halastava”, meg... sárguló szelídségű füzek, a levelek halk hullása, a víz hidegülő áttetszősége, fanyar iszapszag, öreg varangyosok váratlan fölvakantása a közeli morotvában.

Végül beállt a hideg, lehullott a hó. Zsolt megörvendett a temérdek fehérségek, csicsonkázott, hőembert rakott.

— Vége a halszezonnak — neveltünk össze Zitával.

Valóban, pár nap múlva már szót sem ejtett tegnapi kedvenceiről; a kisgyermek a jelennek él.

Decemberi délután volt, a városban sétáltunk. Zsolt kettőnk közt haladt, a kezünket fogta, bámulta az utca forgalmát. De váratlanul nagyot sikoltott, és ujjongva, kiáltozva szaladt előre.

A halasüzlet előtt ládászám rakták le a fickándozó rakományt, egész gyermekhad szemlélte a lucskos, nyirkos, bűdös cipekedést. Ókelme persze bevonszolt bennünket a boltba is, áhitattal nézegette a medencében úszkáló, vergődő, aléló sokpénzes kövérséget, hanem amikor rájött, hogy egyiket-másikat a kiárusító lány kiemeli a vízből, s mérlegre teszi, fölkiáltott:

— Vegyetek nekem is! — Jókora vizes zacskóval léptünk ki mi is az utcára. A fiú olyan boldog volt, mintha egész rakományunkat ő fogta volna. Otthon kész tervvel állott elő, eresszünk vizet a fürdőkádba, tartsuk ott a halakat. Kerek egy hétig úszkáltak békés háborítatlanságban, még szalámidarabkákat, kenyérmorzszát is adtunk nekik, s csak többszöri lázadásom, a család elkoszosodása, megtettesedése, megrühösödése szörnyű képének fölvezetése árán tudtam elérni, hogy házi-

állatainkat „levágjuk“, a fürdőkádat pedig visszaadjuk eredeti rendeltetésének. Zsolt így is szívtelen kutyáknak nevezett bennünket, ordított és jajveszékelt, s megszagatta ruháit mélységes nagy fájdalmában.

Csak akkor csillapult gyászoló gyötrelme, amikor megigértük, hogy akváriumot veszünk neki.

Szó ami szó, ezzel állandósult nálunk a halszezon. Nyáron Félix, a Szamos, a tengerpart szolgáltatta Zsoltnak a halászélményeket, télen pedig a halasüzlet, az akvárium és temérdek képeskönyv, színes album.

Nem bántuk. Úgy beszélt a halakról, hogy öröm volt hallgatni, csacska halászmesével remekül szórakoztatott bennünket, mikor pedig barátaink, ismerősök, rokonok elcsodálkoztak, mennyit tud ez a csöppség a vizekről, halakról, mi tűrésztagadás, dagadozott szülői keblünk.

A feleségemmel gyakran „kiértékeljük“ ezt a lankadatlan vonzalmat. Honnan ered, mivel magyarázható? Azt a félix halászást sokszor fölelemgettük.

— Élete első nagy sikerélménye volt — mondogattam abban a meggyőződésben, hogy a halimádatnak lélektani alapja van.

— Akárhogy is vesszük — szokta mondogatni összegezésül Zita —, igazi nagy szenvedély ez, forró szerelem, amit tisztelni kell.

Néha azonban dühbe is gurultunk — szó köztünk maradjon. Mert a Zsolt szenvedélye néha már bolondériává torzult. Mihelyt rájött, hogy a halasüzlet merre van, nem tudtunk úgy bemenni a városba, hogy ne kezdjen nyaggatni bennünket, nézzük meg a halakat; ha pedig már benyitottunk oda, akkor venni is kellett, s cipelni mindenfelé a vízzel, hallal teli lucskos, csöpögő zacskót. Úgy intéztük hát bevásárlásainkat, hogy messze elkerüljük a halasboltot. Zsoltnak azonban elég volt meglátni a horgászfelszerelést valamelyik sportüzletben, akváriumot a kirakatban vagy egy halászt az utcán, nyomban rimázkodni kezdett.

— Mikor vesztek nekem is botot meg horgot, mikor? — A következő évre beadtuk a derekunkat. Hanem első felszerelését mihamar elvesztette, a másikat pedig eltörte. S következett újra a kérése.

— Fejezd már be! — kiáltgattunk rá, s aggódva kérdeztük egymástól, vajon nagy korában is rabja lesz ennek a szenvedélynek?

A rokonságban ugyanis nem egy horgász van, s ha összeülünk, róluk föltétlenül szó esik — távolról sem hízelgő hangon. Asszonyaik keserűen emlegetik, hogy „a férjemuram szombatoként alig ér haza a munkából, máris csomagolni kezdi a kenyeret, szalámit, szalonnát, pálinkát, s a halásztársakkal útra kel“.

— Amíg a szezon tart — panaszozzák a nők —, vasárnap nincs együtt a család, soha egy közös ünnep, mozibamenés, kirándulás, efféle.

De a halász hétköznap is lótetű végett kapirgál a hóstátiak ganédombján, akár a tyúkok, esős nyári estéken gilisztát kajtat elemlámpával a Sétatéren, sáncok partján, ha pedig a szomszédasszony csirkét vág, elkunyerálja a belet a macskák elől, s az erkélyen őrzi szombatig a bűdösséget. Száz szónak is egy a vége, szoktassuk le Zsoltot a bolondériáról, amíg nem késő.

Meg is tettük, ami tőlünk telt. Könyörgése ellenére sem vettünk neki újabb horgászbót, akváriumába nem tettünk sem friss vizet, sem eleséget, hagytuk, hogy elpusztuljanak kedvencei, száműztük étlapunkból a pikkelyeseket, halaskönyveit suttymban elajándékoztuk a rokonok gyermekeinek, nyaranta pedig nem Félixre, hanem Szovátyára mentünk, ahol Zsolt szomorúan vette tudomásul, hogy a Medve-tó sós vizében nem terem hal.

Közben telt az idő, Zsoltot beirattuk az iskolába. Szorgalmasan rótt a veszőket, vonalakat, majd a betűket. Egy este — épp a másnapi leckét írta — diadalmos kurjantást hallottunk a szobájából.

— Né, anyuka! — tette elének a füzetét —, le tudom írni azt, hogy hal.

Ragyogott a képe, s elismerést várón tekintett ránk. Nagy-nagy erőlködésünkbe került, hogy jó pofát vágjunk a jelenethez.

A második évben tanultak természetismeretet. Zsolt már az év elején csillagos tízzel állított haza.

— És miről feleltél?

— A halakról.

Másnap elmentünk az iskolába, beszéltünk a tanítónővel, igyekeztünk megnyerni halelleses küzdelmünknek.

— Nehéz dolog lesz — válaszolta —, Zsolt olyan átszellemülten, akkora áhítattal szól a halakról... és annyi mindent tud róluk.

— Tudod, mi lep meg leginkább? — töprengett hazafelé jövet Zita. — A kisgyermek általában szeleburdi, csapongó, ma ez tetszik neki, holnap az. De a Zsolt állhatatossága, kitartása... Ha ez megmarad továbbra is...

Aggodalmasan tekintett rám, szavai azonban megleptek, s — mi tülés-tagadás — új, más megvilágításban mutatták be a fiú szenvedélyét, s csakis annak fényében tekintettem rá, mintha évek óta nem láttam volna. Ez a másság pedig — bevallom töredelmesen — kezdett tetszeni nekem. Mióta ugyanis eldöntöttük, hogy halrajongását elsorvasztjuk, sűrűbben mondtunk neki nemet különféle (többnyire halászati) kérelmeire, többször ripakodtunk rá vagy éppen vesztünk össze vele, ő pedig gyakrabban pityeregte el magát, s ez a légkörromlás fájt, azokat a napokat juttatta eszembe, mikor Zsolttal először sétáltunk Félixen, vagy a Szamos partján napoztunk, s ő ajándékba kapott halait gondozta. És meglepett, hogy a fiunk mániájához mennyi szép emlék fűződik, vidám kalandok és bohókás jelek, hogy hőbortját nemrég még nemes, nagy szenvedélynek neveztük, s bántott, hogy mostanra minden a visszájára fordult, megrontotta viszonyunkat, s belekezdünk egy olyan küzdelembe, amelyet ugyan Zsoltért vívunk, de ellene is, nos, ebben a fura, ellentmondásos, fájdalmas helyzetben hangzottak el Zita szavai Zsolt állhatatosságáról, kitartásáról. Halla.ukra — ez az igazság —, mint tágas, biztonságos mentőcsónakba a léket kapott hajóról, úgy ugrottam eme tulajdonságok fedélzetére. S nagyon örvendtem, hogy a mi fiúcskánk nem szélkakas és nem csélicsap, hanem lankadatlan szenvedélyű, konok emberke. A halászmániája miatt érzett bosszúságom hát nemcsak föloldódott, de át is alakult valamiféle meghatottsággá, s jólesett a hónapok óta tartó feszültség, veszekedés után ismét megértéssel és ragaszkodással gondolni rá.

Hála töltött el azonban feleségem iránt is, mit művel az anyai ösztön: mérges a fiára, elkiseríti bolondériája, de észreveszi jó vonásait is, amihez nekem bizony nem volt szemem.

Hogy adjam azonban mindezt tudtára? Mert ha most kifejtem, hogy — épp az ő szavai nyomán — mennyire másképp ítélem meg a helyzetet, akkor csak azt látja majd, hogy ellankadtam, fölhadom a küzdelmet.

— Nézd — kezdtem nyikorgósan —, talán... úgylehet, nem a legrosszabb gyermek a mi Zsoltunk...

— ?

— Tudod jól, más csöppség mennyit nyafog, kunyerál.

— Zsolt is ezt teszi.

— De másoknak egyszer cukor, aztán labda kell, a mi fiunk azonban csak halért esdekel.

— Épp elég az nekünk...

— De mégsem gyötör úgy meg bennünket...

Többet nem érveltem, a fordulat előkészítéséhez egyelőre ennyi is elég volt. Különben is, Zsolt újonnan fölfedezett jellemvonásai sok mindent juttattak eszembe. Ahogy telnek éveim, egyre gyakrabban tűnődöm afölött, miként éltem, miért alakult a sorsom úgy, ahogy alakult, s a visszapillantó tükörben mind határozot-

tabban bontakozik ki egy nem éppen hízelgő jellemvonásom: az ingatagság. Nem új fölfedezés ez ugyan számomra, ennek előtte azonban jó néhány érvet hajtottam föl mentésemre: árva gyermek voltam, felnőtt korban pedig politikailag bántak el velem komiszul, s tettek kiszolgáltatottá. Az utóbbi években azonban nem csupán ingadozásaimra tekintek vissza dühösen, hanem későbbi mentegetődzésemre is, konokabbnak és keményebbnek kellett volna lennem, szívósabban ragaszkodnom elgondolásaimhoz, célkitűzéseimhez. Kevesebb kudarc ért volna.

Most pedig itt van ez a kis mókus, és kiderül, hogy állhatatos, lankadatlan szenvedélyű. Azt mondják, az apák nagyon meghatódnak, ha gyermekükben — különösen ha az fiú — saját jellemvonásaikat ismerik föl; lehet, hogy a sikeremberek, a nagymenők így vannak, én azonban épp annak örvendtem, hogy Zsolt nem olyan, mint én. Figyelgettem, tanulmányoztam hát a fiút, és — titokban — szurkoltam neki.

Az egyik nap a feleségem találkozott a tanítónővel, aki áradozott a fiú rajzkészségéről, majd odaadta a Zsolt iskolai rajztömbjét. Zita kókadtan hozta haza.

— Csupa színes hal — mutatta meg letörten.

— S ez miért keserít úgy el? Szereti a halakat, régóta tudjuk.

A feleségem nem szólt semmit, csak megmutatta az itthoni rajzfüzeteit is. Abban csupa vár, ház, autó, virág díszlett, hal még mutatóban sem.

— Hát ez mi? — nézett rám Zita fölháborodottan.

— Képmutatás, álnokság, tudathasadás — kellett volna méltatlankodnom, én azonban — uram bocsá! — csak nevettem magamban Zsolt intelligenciáján. Kezdi már pedzeni a rejtőzés, kettős játék fortélyait.

Egyik nap Zita rendet teremtett a Zsolt könyvespolcán.

— Nézz ide! — hívott be, mintha titkos rekeszt fedezett volna föl a falban; az uraság rég elajándékozott halaskönyvei mind ott sorakoztak a polcon.

— Hogy kerültek ide? — vette elő a bűnöst, de annak esze ágába se jutott azonban köntörfalazni.

— Visszaloptam.

Akkora hahotát vágtam ki, hogy Zita se maradhatott komor.

Az egyik éjjel nem tudtam elaludni, fölkeltem, tréninget vettem magamra, s kijöttem a hálószobából. Akkor láttam, hogy Zsoltnál ég a villany. Mi a csoda, nem oltottuk el? Benyitottam. Hát... a fiú fent volt, halászbótot fabrikált. Megszepent nagyon, riadtan várta, hogy kitörjön az égiháború, de ahogy a bogos mogyoróvesszőre, a toldott-kötött zsinigre pillantottam, elnevettem magam.

— Honnan szerezted a horgot?

— Bélyegért csermáltam.

Halkan, remegőn felelt, nem is sejtette, hogy én konok következetességének újabb jelét látom abban, éjjel is képes a horgán szöszmötölni.

— Használtad már? — mutattam a botra.

— I-igen. De... még nem fogtam.

Kiderült, hogy osztálytársaival halászbándát alakított, s néhányszor lemerészkedtek a Szamosra. Nem dorgáltam meg, pedig fájt, hogy kalandozásukról mit sem szólt nekünk.

— Beszélj te is vele — szóltam másnap Zitának. — S mondd, hogy tudsz az útjaikról, de nem haragszol. Nem szeretném, hogy kettős életet éljen, hogy titkolóddzék előttünk.

Egyik nap Zsolt ablaknyi dróthálóval állított haza. Homokrosta lehetett valamikor, de a rozsda alaposan megviselte.

— Mi lesz belőle?

— Halászháló.

— De hát ez nehéz.

— Elbírom én. A szemétből emeltem ki.

Nagyot nyeltem, s vártam, hogy Zita fölcattanjon, ide vezetett a Zsolt mániája, a szemében turkál, de csak összenéztünk, majd figyeltük a szorgalmasan dolgozó kisöregét. Megpaskolta a rostát, egész rozsdafelhőt vert ki belőle, a közepét bemélyítette, a négy sarkát megemelte, madzagot akasztott oda, majd a spárgák találkozáspontjára botot kötött. Kész volt a meritőháló.

— Holnap vasárnap, engedtek halászni?

— Egyedül?

— A barátaimmal.

— Vasárnap — szólalt meg Zita —, tudod jól, kirándulni megyünk mindig.

— Menjünk csak délután, s én délelőtt halásznék.

— És mikor tanulnál?

— Most. Meg hétfő délelőtt — vágta ki magát a fiú, s leült tanulni. Édesanyja nem hozakodott elő újabb ellenvetéssel.

Másnap azonban esőre ébredtünk. Zsolt szomorúan figyelte a zuhogást; csak ebéd után állt el az eső.

— Lesz kirándulás? — álltam föl az asztaltól.

Zita az eget kémlelte.

— Bármelyik pillanatban megeredhet újra, én nem megyek.

— Én sem, inkább halászok — jelentette ki Zsolt.

— Inkább még apuval — szolt rá az anyja.

— A tegnap nem mondtad, hogy nem engedsz! S a leckém is kész.

Zita tanácstalanul hallgatott. Én is. Zsolt ügyesen érvelt, nem lehetett szülői hatalmi szóval elhallgattatni.

— Magaddal viszed, vagy mehet a partra? — fordult hozzám Zita.

Nesze neked! Kínosan tekintettem ki az ablakon, nem bántam volna, ha ismét zuhogni kezd. Mit is mondhatnék? Ha Zsoltot magammal kényszerítem, bogni kezd, veszekedni fogunk egész úton. Zita viszont zordan nézett rám, gondoljam meg a dolgot, ha Zsoltot elengedem, és baja lesz...

— Fölhívom Gyuszit — léptem a telefonhoz. — Ha jön az erdőre, vele megyek, ha nem, akkor Zsoltot viszem.

Gyuzsi készséggel ígérkezett, mire Zsoltnak fölragyogott a képe, s nagy sebel-lobbal szedte össze halászfölszerelését.

Kora tavasszal lombtalan az erdő, fakó még a mező, de azért megvan a varázsa. Itt-ott hóvirág törí át a barna avart, ibolya kéklik elő a bokortó rőt fücsomójából, békavirág, gólyahír sárgája tarkítja az erdőalja kopottságát, s minden kis árokban erecske csoronkál, csermely csörgedez, patak бүкlent, valamennyi mélyedésben tócsa csillan; csobogásuk, suhogásuk, csobbanásuk, kéklésük, tajtékzásuk, habzásuk kárpótol bennünket a madarak énekéért, a zöld lombért. A márciusi erdő színét, dalát, hangulatát a víz adja meg, s az ember jobban örvend neki, mint a májusi akácerdő virágzásának vagy a júniusi pipacstengernek... Eső szemerkélt, mire hazaértünk, mindenünk nyirkos volt.

— Zsolt még nem jött haza — fogadott Zita idegesen.

Megszéppentem én is, az órára pillantottam.

— Mind nézheted. Hatra kellett volna hazajönnie.

— Esteledik, sötétre hazajön.

— Nekem ne sötétben jöjjön haza, hanem napvilág!

Ez engem is bosszantott. Ha belefeledkezik a játékba, Zsolt fölött megáll az idő, nincs számára adott szó, verheti az eső, megfagyhat a füle cimpája. Aztán mikor hazavetődik, csak áll nagy riadtan az ajtóban, értetlenül hallgatja, miben állapotunk meg, hányra jöjjön haza... de most az egyszer ráfizet, nincs többé halászás, nincs, a legfájóbb pontján érinti majd a büntetés, csak ne történt volna valami baja, messze van ide a Szamos, és át kell menni az autópályán, forgalmas, ilyenkor, vasárnap este.

Ki-kipillantottam, gyorsan esteledett.

— Magaddal kellett volna vigyed — szólalt meg nyugtalanul Zita.

— De ha nem akart jönni.

— Akkor is. Amióta elment, egyet izgulok...

Mit válaszolhattam volna? Elmondunk már egymásnak mindent, ami bennünk feszengett, amit illik szavakba foglalni. Mert legrosszabb — s talán legmélyebb — sejtelmét az ember kimondani is fél, ne fesse az ördögöt a falra. És kíméli a társat, hátha az még nem gondolt olyasmire. Mert én már magamnak se mertem bevallani — egyre csak a Szamost láttam, áradt veszettül, duzzadt szüntelen, tajtékozott haragosan, jaj istenem, miért is engedtem el a fiút, igaza van Zitának, nem vagyok eléggé érélyes apa, tegnap is, ma is esett az eső, olvad a hó a havasokban, hogy is nem jutott eszembe, de az istenit, hát csak nekünk, szüleink jusson az eszünkbe, hülye vagyok én is, igazi majomapa, majomanya Zitával együtt, izgulunk, rettegünk, rémképeket látunk, egymásnak teszünk szemrehányásokat, közben pedig az uraság fűtyül ránk, mit törődik ő a sötétséggel vagy a mi idegzetünkkel, megállj bitang, ma este hurkák piroslnak a fenekeden.

Csöngettek.

Jaj, csak Zsolt legyen!

Nem kémleltem ki, nem kérdeztem, ki az, gyorsan kinyitottam az ajtót. Mekkora öröm volt őt látni. Nem érdekelt, hány óra, miért késett, mit mond majd, fő, hogy itthon van. De igyekeztem zord maradni.

— Most van hat óra, uraság?

Nem válaszolt, csak meglepően meredt rám, aztán hálóalkalmatosságát kivitte az erkélyre, majd lassan, kelletlenül bejött, megállt előttünk. Vacogott a foga, háta begörbödött, lába ingott, meg-megroskadt, akár egy aggastyáné.

— Mi történt veled?

— Mi történt, hát nem látod? — szólalt meg helyette az anyja.

— Bőrig ázott, facsaró víz még az inge is. De ő akár meg is fagyhat, nem jut eszébe, hogy hazajöjjen.

— De igen... de igen, én... jöttem, de nem enged...

— Ismerjük már a meséid — intette le az anyja. — Iszkiri be a vízbe, ne szedj föl nekem egy hülést is. Aztán majd számolunk.

Most láttam csak, tele a kád, a víz gőzölög. Zitus, Zitus, kisanyuka, mérges a fiára, verést ígér neki, de meleg fürdővel várja.

— Vetközz már le, hányszor mondjam? — szolt rá.

De Zsolt úgy mozgott, mintha holtrészeg lett volna.

— Ūristen, te máris beteg vagy! Megáll az ember esze, didereg, reszket, de nem vágyik a meleg otthon után.

Háborogtam magam is. Ennek a gyermeknek az elemi életösztöne se működik, nem fél a betegségtől? Hát el lehet engedni egy ilyen tökéletlen kölyköt a Szamosra? Izgulásunkra, idegességünkre gondoltam, s egyik pillanatban magamat szerettem volna pofon csapni, a másikban Zsoltot. S mardosott a rossz lelkiismeret is, mintha a cinkosa lettem volna, s a Zita háta mögött összejátszottam vele, hiszen nemcsak érélytelenségből hagytam, hogy menjen a partra... az a bizonyos állhatatosság, kitartás, következetesség... hogy a fene enné meg az egészséget, ha Zsoltnak az egészségét s nekünk az idegeinket kezdi ki!

Zita épp az ázott trikót húzta le róla, amikor Zsolt fájdalmasan fölkiáltott, ajka megvonaglott.

— Fáj, fáj!

— Majd az fog fájni, amit tőlem kapsz.

Nemsokára azonban Zita kiáltott föl.

— Hát ez mi?

A fiú hátán, vállán, karján nagy foltok, dudorok sötétlettek.

— Nem hallottad, mi ez?

Zsolt elfordult.

— Te süket! — ripakodtam rá. — Eleget bosszantottál ma bennünket, megszólalsz, vagy szájon váglak?

Zsoltnak most már nem is vacogott, hanem csattogott a foga.

— Me... meg... vverttekk.

Ijedten néztünk össze. Mi történt ezzel a fiúval? Vonaglott, rázkódott, belekapaszkodott a kád szélébe, mintha görcs rángatná, összeeséstől félné. És zokogott, jajveszékelt, halottat szokás így siratni.

Mi se néztünk már egymásra, csupán reá. Megindultan léptünk hozzá, kezdtük simogatni, babusgatni. Aztán Zita gyöngéden átölelte, fölállította, majd együtt beemeltük a kádba.

Még ott is rázkódott, csuklott, szipogott, de a meleg fürdő lassacskán megtette hatását, remegése megszűnt, kékfoltos tagjait kinyújtotta a vízben, Zita pedig gyöngéden lemosta arcáról a könnyeket.

— Most pedig mond el szépen, mi történt.

A kiáradt víz már megkezdte a visszahúzóást, és Zsolt a megmaradt tócsákba, morotvákba merítgette hálóját. Sikeresen. A félíxi halászás óta először. Még hozzá magakészítette alkalmatossággal. Végre! Nem kellett mástól kunyerálnia.

— Képzeld el, anyuka, huszonhárom fogtam összesen. A gyermekek körülvettek, csodálkoztak, segítettek elkapni a hálóban fickándozó halakat.

Estefelé hazaindult barátaival. Három nagy fiú azonban a Szamos-híd alatt útjukat állta. Zsolt adja oda a halait! Nem adta. Szájon csapták, belerúgtak. Társai elfutottak. Zsolt azonban fölkapta a háló botját, azzal védekezett. De kicsavarták a kezéből, s azzal verték el. Majd a híd lábához állították, és szembeköpködték.

— Hogy hívnak, te nyomorult?

— Zsolt.

— Ronda név.

— Nesze, ezért is kapsz néhányat. És tanuld meg, taknyádi, hogy ezen a parton mi vagyunk az urak, hárman, s aki nekünk nem engedelmeskedik, jaj neki!

Újabb ütések mértek rá, ekkor azonban a félsötétben az egyik észrevette a földre ejtett halaszacskót. Elfordult, fölvette, a másik kikapta kezéből, majd a harmadik is odaugrott. Veszekedni kezdtek.

— Akkor én fölkaptam a hálót, s kifutottam a híd alól.

Szomorúan hallgattuk. Zita gyöngéden simogatta meg csapzott szősi hajcskáját.

— Fő, hogy itthon vagy, kisapám, s nagyobb bajod nem történt.

Aztán magára hagytuk, hadd áztassa ki magából a didergést.

— Meg akartam verni — kezdte Zita a másik szobába érve. — De megverték szegény fejét mások.

— És elvették a halait is.

— Az első zsákmányát... Mekkora bánat!

Düh és sajnálat, keserűség és bosszúszomj kavargott bennem, legszívesebben a partra szaladtam volna, hogy helybehagyjam azt a három tekergőt, akik egy jóval kisebb fiút vernek meg és fosztanak ki. De öreg este volt már, eszembe jutottak titkolt szempontjaim, s iparkodtam a kitartás, következetesség felől megközelíteni Zsolt kalandját. Ahogy végiggondoltam egyet-mást, veresége nem is tűnt olyan elkeserítőnek. Hiszen ellenállt. Nem adta oda a halait. Társai elmene-kültek, de ő nem. Botot ragadott, és három nagy fiúval szállt szembe. Állta az ütések, rúgásokat. S nem hiába. Legfőbb kincsét, a maga készítette hálót végül is megmenthette.

— Erős szívű, kemény kis legényke a mi fiunk — összegeztem meglátásaimat Zitának, mire ő bólogatott, arca kissé földerült, de aztán szúrósan tekintett rám.

— De... Mi bajuk lehet a nevével?

Kérdése meglepett, zavart, nem illett előbbi következtetésemhez, de kilógott maguknak az eseményeknek is a logikájából, ugyan mi keresnivalója lehet suhancok csetepatéjában a névnek? Zsolt nem szólt ilyesmiről — akartam mondani Zitának, de utána épp ez a szándékom lepett meg, a tényekkel szembenézni nem óhajtó háborgásom, s válasz helyett már azon törtem a fejem, mi is van mögötte?

De nem voltam lelkiklinikázó hangulatban, különben sem rólam van szó, gondoltam, a Zsolt kalandja... jaj, most már az egészen más... drága bogaram, hős kis horgászom, eddig volt, ahogy volt, csak velünk szemben kellett kitartanod halimádatod mellett, de ládd, immár külső erők támadtak ellened, s a nevedbe is belekötöttek. Az igazi hadd-el-hadd csak ezután következik.

Othagytam csodálkozó feleségem. Bementem a fürdőszobába, leültem a kád szélére, s együttérzőn, bátorítón és szorongón, aggódva és reménykedve meredtem Zsoltra, mi lesz vele ezután, vajon az újabb, nehezebb próbatétel során is képes lesz helytállani?

KISS JENŐ

DOKTORRÁ AVATÁSON

Dr. Horák Józsefnek

A vegytan egyetemi szinten számomra nincsen, vagy másként szólva, pontosabban, káprázat csak, megfoghatatlan. Azok a képletek, azok a szerves és szervetlen anyagok! Én ehhez oktondi vagyok. Kit doktorrá avatnak ebben (egy öblös, sokpadú teremben) roppantul megnő a szememben. Mennyivel többet tud az élet dolgairól az ily egyén, mint én, ki mindig csak a szépet kerestem, melyre nincs se képlet, se ábra — amely csak rányíl a világra, csak felrozsállik zárt egén. És ha felülkerekedett értelmet kutatón az ész, nem a sok részlet érdekelt, hanem az átfogó Egész.

Mik voltak nékem az összetevők, a rejtett, anyagi erők!
Pedig hát —
pedig hát éppen hogy a rész szabja meg, hogy mi az egész, milyen az, rüt-e, szép-e, az apró részlet hat ki az Egészre. Bizony nem ártott volna tudnom, amit oly jól ismernek a vegyészek: szerepét minden kicsi résznek. Így inkább tudtam volna, hogy mi jó, mi szép — és mi csupán illúzió.

Ezért tekintek kellő tisztelettel ez újdonsült vegyészdoktorra itt, nélküle tán sohasem ismerem fel szépség s valóság egybeesését s szakadékait.

1981. jan. 4.